חֲכָלְאַיִם – בהמת כלאים וּטְרֵפָה – בהמה שנטרפה, וְיוֹצֵא דּוֹפֶן – בהמה שנולדה על ידי חיתוך בטן האם, ולא בלידה רגילה, טוּמְטוּם וַאֲנְדְּרוֹגִינוּס, לֹא קְדוּשִׁין וְלֹא מְקַדְּשִׁין. מבארת הגמרא את המשנה: וְאָמַר שְׁמוּאֵל, לֹא קְדוּשִׁין בְּתְמוּרָה, כלומר לא זו בלבד שאין קדושת הגוף חלה עליהם אם הקדישם לקרבן, אלא אף אם המיר בהמה קדושה אחרת בהם, אין הקדושה חלה עליהם. וְלֹא מְקַדְּשִׁין בָּעוֹשֶׂה תְמוּרָה – בהמה שהיתה קדושה לקרבן והיה בה אחד מהפסולים הללו המנויים במשנה, אם המיר אותה בבהמת חולין, התמורה אינה חלה ובהמת החולין אינה קדושה. שֶׁמַּא מִינָּהּ שלדעת רבי אליעזר, אין קדושת קרבן חלה על טומטום ואנדרוגינוס.

שנינו במשנה: רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, אנדרוגינוס חַיָּבִין עָלָיו כָּרֵת כְּזָכָר. הגמרא מביאה מעשה בענין זה: תָּנְיָא, אָמַר רַבִּי, כְּשֶׁהָלַכְתִּי לְלַמּוֹד תּוֹרָה אֶצֶל רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן שַׁמּוּעַ, חָבְרוּ עָלַי [–התחברו נגדי] תַּלְמִידָיו כְּתַרְנְגוֹלִים שֶׁל בֵּית בּוּקְיָא [–שם מקום], שהם בקיאים וחריפים ויודעים ומכירים את חבריהם, ותרנגול זר שמנסה לבא בחברתם מגלים אותו מיד ודוחים אותו, וְלֹא הִנִּיחוּנִי לְלַמּוֹד ממנו אֶלָּא דָּבָר אֶחָד בְּמַשְׁמָעְתִינוּ, והוא, שרַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר אַנְדְּרוֹגִינוּס חַיָּבִין עָלָיו כָּרֵת כְּזָכָר.

הדרן עלך הערל

פרק תשיעי - יש מותרות

משנה

המשנה מביאה אופנים בהם יבמות אסורות או מותרות לבעל ואסורות או מותרות ליבם: יֵשׁ נשים המוּתָּרוֹת לְבַעְלֵיהֶן וַאֲסוּרוֹת לְיִבְמֵיהֶן, ויש המוּתָּרוֹת לְיִבְמֵיהֶן וַאֲסוּרוֹת לְבַעְלֵיהֶן, ויש המוּתָּרוֹת לְאַלּוּ וְלְאַלּוּ – גם לבעליהן וגם ליבמיהן, וְיֵשׁ הָאֲסוּרוֹת לְאַלּוּ וְלְאַלּוּ. המשנה מבארת את האופנים השונים: וְאַלּוּ מוּתָּרוֹת לְבַעְלֵיהֶן וַאֲסוּרוֹת לְיִבְמֵיהֶן, כֹּהֵן חָרֵשׁ שֶׁנָּשָׂא אֶת הָאַלְמָנָה בהיתר, וְיֵשׁ לוֹ אָח [–היבם] שהוא כֹּהֵן גָּדוֹל, היבמה אסורה לו שהרי כהן גדול אסור באלמנה. אופן נוסף: חָלָל [–הנולד מפסולי כהונה] שֶׁנָּשָׂא אשה כְּשֵׁרָה לכהונה בהיתר, וְיֵשׁ לוֹ אָח כהן כָּשֵׁר, היבמה אסורה עליו, משום שהתחללה בביאת בעלה החלל. אופן נוסף: יִשְׂרְאֵל כשר שֶׁנָּשָׂא בַּת יִשְׂרְאֵל כשירה, וְיֵשׁ לוֹ אָח מַמְזֵר, היבמה אסורה עליו שהרי הוא פסול לבא בקהל. אופן נוסף: מַמְזֵר שֶׁנָּשָׂא מַמְזֶרֶת בהיתר, וְיֵשׁ לוֹ אָח יִשְׂרְאֵל, הממזרת אסורה עליו. בכל המקרים הללו הנשים מוּתָּרוֹת לְבַעְלֵיהֶן וַאֲסוּרוֹת לְיִבְמֵיהֶן.

וְאַלּוּ מוּתָּרוֹת לְיִבְמֵיהֶן וַאֲסוּרוֹת לְבַעְלֵיהֶן, כֹּהֵן גָּדוֹל שֶׁקִּדֵּשׁ אֶת הָאַלְמָנָה באיסור, וְיֵשׁ לוֹ אָח כֹּהֵן חָרֵשׁ, האלמנה מותרת לו. אופן נוסף: כהן כָּשֵׁר שֶׁנָּשָׂא חָלָלָה באיסור, וְיֵשׁ לוֹ אָח חָלָל, החללה מותרת לו. אופן נוסף: יִשְׂרְאֵל שֶׁנָּשָׂא מַמְזֶרֶת באיסור, וְיֵשׁ לוֹ אָח מַמְזֵר, הממזרת מותרת לו. אופן נוסף: מַמְזֵר שֶׁנָּשָׂא בַּת יִשְׂרְאֵל באיסור, וְיֵשׁ לוֹ אָח יִשְׂרְאֵל, הבת ישראל מותרת לו. בכל המקרים הללו הנשים מוּתָּרוֹת לְיִבְמֵיהֶן וַאֲסוּרוֹת לְבַעְלֵיהֶן.

וְאַלּוּ אֲסוּרוֹת לְאַלּוּ וְלְאַלּוּ – לבעליהן וליבמיהן, כֹּהֵן גָּדוֹל שֶׁנָּשָׂא אֶת הָאַלְמָנָה באיסור, וְיֵשׁ לוֹ אָח כֹּהֵן גָּדוֹל, היבמה אסורה גם לו, אוֹ שיש לו אח כֹּהֵן חָרֵשׁ, היבמה אסורה עליו משום שנתחללה כאשר נבעלה באיסור לכהן גדול. אופן נוסף: כהן כָּשֵׁר שֶׁנָּשָׂא חָלָלָה באיסור וְיֵשׁ לוֹ אָח כהן כָּשֵׁר, גם עליו היא אסורה. אופן נוסף: יִשְׂרְאֵל שֶׁנָּשָׂא מַמְזֶרֶת באיסור וְיֵשׁ לוֹ אָח יִשְׂרְאֵל, הממזרת אסורה גם עליו. אופן נוסף: מַמְזֵר שֶׁנָּשָׂא בַּת יִשְׂרְאֵל באיסור וְיֵשׁ לוֹ אָח מַמְזֵר, הבת ישראל אסורה גם עליו. בכל המקרים הללו הנשים אֲסוּרוֹת לְאַלּוּ וְלְאַלּוּ.

וְשֶׁאֵר כָּל הַנָּשִׁים הכשירות מוּתָּרוֹת לְבַעְלֵיהֶן וּלְיִבְמֵיהֶן הכשרים שאינם מפסולי קהל או כהונה. דנה המשנה באופנים שאיסורי היבמה על בעלה או על היבם הם מדרבנן: שְׁנַיִּים לעריות, הן הנשים האסורות מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים, כגון אם אמו של אדם או בת בת בתו. היתה האשה שְׁנַיָּה לַבַּעַל, וְלֹא שְׁנַיָּה לַיָּבָם, כגון, ראובן ושמעון שהיו אחים מאב ולא מאם, ושמעון נשא את אם האסורה עליו מדרבנן, ונפלה ליבום לפני ראובן אחיו מאביו, המותר בה, היבמה אֲסוּרָה לַבַּעַל מדרבנן וּמוּתֶּרֶת לַיָּבָם. היתה האשה שְׁנַיָּה לַיָּבָם וְלֹא שְׁנַיָּה לַבַּעַל, כגון, שראובן נשא בהיתר את אם אמו של אחיו שמעון, ונפלה ליבום לפני שמעון שהוא נכדה ואסור בה מדרבנן, היבמה אֲסוּרָה לַיָּבָם וּמוּתֶּרֶת לַבַּעַל. היתה האשה שְׁנַיָּה לָזֶה וְלָזֶה, כגון ראובן ושמעון אחים מאב ואם, ואחד מהם נשא את אם אמו באיסור, ונפלה ליבום לפני נכדה השני שגם הוא אסור בה, היבמה אֲסוּרָה לָזֶה וְלָזֶה.

המשנה דנה בזכויות הבעל ובחובותיו כלפי אשתו האסורה עליו מדרבנן ומהתורה: ה'שנייה' האסורה על בעלה מדרבנן, כשמת בעלה או מגרשה אֵין לָהּ לֹא כְּתוּבָּה – נכסי צאן ברזל שהכניסה לו כשנישאו, וכל שכן שאין לה מנה או מאתים שתיקנו לכל אשה שמתגרשת. וְלֹא פֵּרוֹת, כלומר אינו חייב להחזיר לה את דמי הפירות שאכל מנכסי מלוג שלה. וְלֹא מְזוֹנוֹת – אינו חייב לזון ולפרנס אותה בעודה תחתיו. וְלֹא בָלְאוֹת – כאשר הוא מגרשה, אינו חייב להחזיר לה מה שנשאר מהבגדים שהכניסה לו כשנישאו. וְהַיָּלְדָ הנולד מהם כָּשֵׁר ואינו ממזר, לפי שאין ממזר מאיסור דרבנן. וְכוֹפִין אוֹתוֹ – את הבעל לְהוֹצִיא את האשה בגט. אֲלָמְנָה שנישאת לְכֹהֵן גָּדוֹל, גְּרוּשָׁה וַחֲלוּצָה שנישאו לְכֹהֵן הֶדְיוֹט, מַמְזֶרֶת וּנְתִינָה שנישאו לְיִשְׂרְאֵל, בַּת יִשְׂרְאֵל שנישאת לְנָתִין וּלְמַמְזֵר, שכל אלו אסורות מהתורה בנישואין אלו, יֵשׁ לָהֶן כְּתוּבָּה, ולא הפקיעו חכמים את זכויותיה של האשה בנישואים אלו.

גמרא

שנינו בתחילת המשנה: כהן הדיוט שנשא את האלמנה ויש לו אח כהן גדול, מותרת לבעלה ואסורה ליבם. מקשה הגמרא: מַאי אִירְיָא דְּתָנֵי נָשָׂא לִיתָנֵי קִדֵּשׁ. כלומר מדוע נקט התנא דווקא לשון נישואין והלא אף אם הכהן הדיוט רק קידשה, היא אסורה על אחיו הכהן הגדול לפי שהיא אלמנה.

מנסה הגמרא לתרץ: וְכִי תֵּימָא – שמא תאמר ליישב, טַעֲמָא דְּנָשָׂא – שדווקא אם נשא את האלמנה אינה מתיבמת לאחיו, משום דַּהֲוָה לֵיהּ עֲשֵׂה וְלֹא תַּעֲשֶׂה – שבאופן זה האלמנה אסורה על היבם הכהן הגדול, גם באיסור עשה, שרשאי לשאת רק בתולה, וגם באיסור לא תעשה לשאת אלמנה, ואין מצות עשה של יבום דוחה עשה ולא תעשה, אֲבָל אם רק קִידֵּשׁ, יכול היה היבם הכהן הגדול ליבמה, לפי שאינה בעולה ויש עליו רק איסור לאו לשאת אלמנה, וְאִתְּי [–ובא] עֲשֵׂה דיבום וְדוֹחֶה לֹא תַּעֲשֶׂה זה. דוחה הגמרא: וְהָא כְּתִיב פְּרִיקָן עֲשֵׂה וְלֹא תַּעֲשֶׂה הוּא – והרי בכל הפרק מצינו שנאסר יבום בחייבי לאוין, כגון ממזרת שנפלה לפני ישראל וכדומה, וְלֹא אומרים אָתֵי עֲשֵׂה של יבום וְדָחֵי לֹא תַּעֲשֶׂה. ואם כן חוזרת הקושיא מדוע לא נקט התנא כהן הדיוט שקידש אלמנה.

הגמרא מנסה לתרץ באופן אחר: אלא הטעם שהתנא נקט 'נשא' ולא 'קידש', מִשּׁוּם דְּקָבְעֵי לְמֵיתְנֵי – שהוצרך לשנות בסֵיפָא, כֹּהֵן גָּדוֹל שֶׁנָּשָׂא אֶת הָאַלְמָנָה ומת, ויש לו אח כהן גדול או כהן הדיוט, שבאופן זה היא אסורה על בעלה ועל היבם, והאיסור של האלמנה ליבם הכהן חל דַּוְקָא כשהכהן גדול נָשָׂא את האלמנה, משום דְּשַׁוְיֶיהָ ח�ֲלָלָה בביאתו, אֲבָל אם הכהן הגדול רק קִידֵּשׁ את האלמנה ולא נשאה, שְׁרֵיָא לֵיהּ – היתה מותרת ליבם הכהן ההדיוט, ואגב שהוצרך לשנות בסיפא נשא תָּנָא נַמֵּי רֵישָׂא נָשָׂא ולא קידש. מקשה הגמרא: וְאַדְּתָנֵי מְשׁוּם סֵיפָא – עד ששנה התנא 'נשא' משום סיפא, לִיתְנֵי – היה לתנא לשנות 'קידש' מְשׁוּם מְצִיעָתָא, שכן שנינו באמצע המשנה, כֹּהֵן גָּדוֹל שֶׁקִּדֵּשׁ אֶת

המשך בעמוד עג

חָאלְמָנָה וְיֵשׁ לוֹ אָח כֹּהֵן חֲרִיטּ, האלמנה אסורה לבעלה ומותרת ליבם. והחיתר של האלמנה ליבם הכהן הוא דווקא אם בעלה הראשון רק קידש אותה, אבל אם היה נושא אותה, היתה נעשית חללה בביאתו ונאסרת גם על היבם. עם כן מדוע לא נקט התנא אף ברישא 'קידש' אגב המציעתא.

מסיקה הגמרא: אֶלָּא נקט התנא 'נשא', מָשׁוּם בַּת כּוֹהֲנָא, כלומר משום ההלכה הסמוכה לה במשנה, דְּקָנְעֵי לְמֵיתְנֵי – שהוצרך שם לשנות, חָלָל שֶׁנָּשָׂא אשה כְּשֵׁרָה ומת ויש לו אח כהן כשר, מותרת לבעל ואסורה ליבם, וְטַעֲמָא – וסיבת האיסור לכהן היבם היא, משום דְּנָשָׂא החלל את הכשירה ובא עליה, דְּשַׁוְיֵיהּ חֲלָלָה בביאתו, אֲבָל אם רק קִדֵּשׁ אותה אינה מתחללת, וּשְׁרָיָא לֵיהּ ליבם, וּמְשׁוּם חָכִי קָתָנֵי גם ברישא נָשָׂא.

שנינו במשנה: כהן הדיוט שנשא את האלמנה ומת ויש לו אח כהן גדול, האלמנה מותרת לבעל ואסורה ליבם. מקשה הגמרא: וּמַאי אִירְיָא דְּקָתָנֵי אַלְמָנָה לִיתְנֵי בְּתוּלָה – מדוע נקט התנא שהכהן הדיוט נשא אלמנה והרי היה יכול לשנות שנשא בתולה, ונאסרה על היבם במיתתו, שהרי התאלמנה וכהן גדול אסור באלמנה.

הגמרא מנסה לתרץ: וְכִי תֵּימָא, קָסָבַר הַאי תַּנָּא [של המשנה] שְׁנֵישׁוֹאִין הָרִאשׁוֹנִים, כלומר נישואי היבמה עם בעלה [שמת] הם מַפִּילִין – יוצרים את זיקת היבום ליבם ולא שעת מיתה, ולכן נקט התנא כהן שנשא אלמנה, משום שאם היה נושא בתולה, כיון שהיתה מותרת באותה שעה ליבם הכהן גדול, היתה מותרת לו אף אחרי מות בעלה. דוחה הגמרא: אין לומר כן, שהֲרֵי שנינו במשנה חָלָל שֶׁנָּשָׂא כְּשֵׁרָה ויש לו אח כשר, מותרת לבעלה ואסורה ליבמה, וְלֹא אֲמְרִינַן נִישּׁוֹאִין הָרִאשׁוֹנִים מַפִּילִין, שהרי אם היו הנישואין הראשונים מפילים, היתה מותרת ליבום לאחיו, משום שקודם שבעל החלל את הכשירה, היתה כשירה ומותרת ליבם.

מסקנת הגמרא: אלא הָא וַדַּאי מַשּׁוּם סֵיפָא – בזה ודאי יש ליישב שהתנא נקט אלמנה ולא בתולה אגב הסיפא, מַשּׁוּם דְּקָבָעֵי לְמֵיתְנָא – שרצה לשנות בַּסֵּיפָא, כֹּהֵן גָּדוֹל שֶׁנָּשָׂא אֶת הָאַלְמָנָה וְיֵשׁ לוֹ אָח כֹּהֵן גָּדוֹל אוֹ כֹּהֵן הֶדְיוֹט אסורה גם ליבם, ודין זה יתכן דַּוְקָא אם נשא אַלְמָנָה, שכאשר בא עליה הכהן הגדול באיסור, נעשתה חללה ונאסרה על היבום שהוא כהן הדיוט, אֲבָל אם הכהן הגדול נשא בְּתוּלָה, שאינה מתחללת בביאתו, חֲזָיָא לְיהֵ – ראויה היא להתייבם לאחיו הכהן הדיוט, ומַשּׁוּם הָכִי – מכיון שבסיפא הוכרח לשנות 'אלמנה', קָתָנֵי גם ברישא אַלְמָנָה.

הגמרא מבררת מדוע משנתנו לא מנתה אופנים נוספים. מקשה הגמרא: מַתְקִיף לָהּ [–הקשה] רַב פָּפָּא, אִם אִיתָא לְהָא דְּרַבִּי אָתָא רַב דֵּימִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן – אם הלכה כמו הדין שאמר רב דימי בשם רבי יוחנן, כאשר בא מארץ ישראל לבבל, שִׁמְצָרֵי שֵׁנִי [–בן של מצרי שהתגייר] שֶׁנָּשָׂא מִצְרִית רִאשׁוֹנָה [–מצרית שהתגיירה], בְּנָהּ שֵׁנִי הֲוֵי – הבן שנולד לה ממנו נחשב מצרי שני ולא מצרי שלישי, ואסור לו לבא בקהל, כלומר אם אכן מנין הדורות נקבע על פי האם, ויתכן שיהיו אחים מהאב שאחד יהיה מצרי שני ואחד מצרי שלישי, אם כך, לְתַנֵּי נָמֵי – יש לתנא לשנות גם מִצְרִי שֵׁנִי שֶׁנָּשָׂא שְׁתֵּי נשים מִצְרִיּוֹת, אַחַת מצרית רִאשׁוֹנָה וְאַחַת מצרית שְׁנִיָּה, וְהָיוּ לוֹ בָּנִים משתי הנשים, בֵּן מֵרִאשׁוֹנָה וּבֵן מִשְּׁנִיָּה, הבן מהראשונה הוא מצרי שני ואסור לבוא בקהל, והבן מהשניה הוא מצרי שלישי ומותר לבוא בקהל, ואותם שני בנים אִי נָסֵב בִּי אוֹרְחַיְיהוּ – אם נשאו נשים כדרכם, דהיינו נשים המותרות להם, שהבן שהוא מצרי שני נשא מצרית שניה, ואחיו שהוא מצרי שלישי נשא אשה ישראלית, ומת אחד מהם בלי בנים, הנשים מוּתָּרוֹת לְבַעֲלֵיהֶן וַאֲסוּרוֹת לְיִבְּמֵיהֶן. שהרי האח שהוא מצרי שני, אשתו שהיא מצרית שניה היתה מותרת לו, אבל אסורה ליבם שהרי הוא מצרי שלישי ויש לו דין ישראל גמור, והאח שהוא מצרי שלישי אשתו הישראלית מותרת לו אבל אסורה ליבם שהרי הוא מצרי שני. וְאִי אֵיפוֹךְ וְנָסֵב – ואם נשאו היפך דינם, דהיינו שנישאו לנשים האסורות להם, המצרי השני נשא ישראלית והמצרי השלישי נשא מצרית שניה, הנשים מוּתָּרוֹת לְיִבְּמֵיהֶן וַאֲסוּרוֹת לְבַעֲלֵיהֶן. שהרי האח שהוא מצרי שני, אשתו הישראלית היתה אסורה לו אבל מותרת ליבם שהוא מצרי שלישי ויש לו דין ישראל גמור, והאח שהוא מצרי שלישי אשתו שהיא מצרית שניה אסורה לו אבל מותרת ליבם שהוא מצרי שני. כמו כן ניתן למצא אופן נוסף ליבמות המוּתָּרוֹת לְאֵלּוּ וְלָאֵלּוּ – לבעליהן וליבמיהן, כגון ששני האחים המצרי שני והמצרי שלישי נשאו גִּיּוֹרוֹת שאינן מצריות, וגיורת מותרת להינשא לאותם האסורים לבוא בקהל, ומותרות בין למצרי השני ובין למצרי השלישי. כמו כן יש ביבמות אופן שהן אֲסוּרוֹת לְאֵלּוּ וְלָאֵלּוּ – גם לבעליהן וגם ליבמיהן, כגון ששני האחים נשאו נשים ישראליות שהן אֲיָלוֹנִיּוֹת [–שאינן יכולות ללדת]. האח שהוא מצרי שני אסור באשתו כיון שהיא ישראלית, ואם מת היבמה אסורה ליבם אף שהוא מצרי שלישי, כיון שהיא אילונית ואינה בת הקמת שם. ולפי רב דימי קשה מדוע התנא לא שנה במשנה אופנים אלו. מתרצת הגמרא: תָּנָא וְשַׁיֵּיר – אכן התנא שייר ולא מנה את כל האופנים.

שואלת הגמרא: מַאי שַׁיֵּיר דְּהַאי שַׁיֵּיר – מה שייר התנא עוד שמפני זה אתה אומר שהוא שייר גם דבר זה ולא התכוין למעטו, שהרי אין דרך התנא לשייר דבר אחד בלבד. משיבה הגמרא: שַׁיֵּיר אופן שאחד מהאחים פְּצוּעַ דַּכָּא שאסור לו לבוא בקהל, ויכולים להתקיים בו כל האופנים שהוזכרו במשנה.

דוחה הגמרא: אִי – אם סברת שהתנא שייר מצרי שנשא מצריות מַשּׁוּם ששייר גם פְּצוּעַ דַּכָּא, לָאו שְׁיוּרָא – אין זה נחשב שהתנא שייר אותו, דְּהָא תָּנָא לֵיהּ חַיְבֵי לָאוִין – שהרי התנא שנה 'חייבי לאוין', והיינו כהן שנשא אלמנה, ונכלל בזה גם איסורי לאוים אחרים כמו פצוע דכא, אבל פסול של מצרי שני הוא איסור עשה ואינו נכלל בזה, וחוזרת הקושיא שהיה לתנא לשנות אותו ולא לשיירו לבדו.

מתרצת הגמרא: אֲמַטּוּ חַיְבֵי לָאוִין מִי לָא קָתָנֵי וְהָדַר תָּנֵי – וכי לאחר ששנה חייבי לאוין לא חזר ושנה אופנים נוספים של חייבי לאוין, וְהָא קָתָנֵי – והרי שנה כֹּהֵן הֶדְיוֹט שֶׁנָּשָׂא אַלְמָנָה ויש לו אח כהן גדול וְכן שנה חָלָל שֶׁנָּשָׂא כְּשֵׁרָה ויש לו אח כהן כשר, והרי כהן גדול באלמנה וכהן הדיוט בחללה הם איסורי לאו ונכללים במה ששנה כבר 'חייבי לאוין' ואפילו הכי חזר התנא ופירטם, ואם כן היה לו לשנות גם פצוע דכא, ובכך שלא פרט אותו נחשב הדבר ששיירו.

דוחה הגמרא: מה שחזר ושנה דינים אלו, הוא משום דַּהֲהוּא אִיצְטְרִיכָא לֵיהּ – הוצרך התנא לחזור ולשנותם כדי לְאַשְׁמוּעִינַן [–ללמדנו] כְּדְרַב יְהוּדָה אָמַר רַב, דְּאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, לֹא הוּזְהֲרוּ כהנות כְּשֵׁרוֹת לְהִנָּשֵׂא לְפָסוּלִין לכהונה, ולכן פירט התנא כהן, שחלל שנשא כשירה היבמה היתה מותרת לבעלה, אבל בפצוע דכא אין חידוש, ואין זה שיור מה שהתנא לא שנאו, לפי שנכלל הוא ב'חייבי לאוין'.

מקשה הגמרא: וְהָא קָתָנֵי במשנה 'חָלָל שֶׁנָּשָׂא כְּשֵׁרָה ויש לו אח כשר', שהיתה מותרת לבעלה ונאסרה ליבם וְיִשְׂרָאֵל שֶׁנָּשָׂא בַּת יִשְׂרָאֵל וְיֵשׁ לוֹ אָח מַמְזֵר שאף היא מותרת לבעלה ואסורה ליבם, ופסול ממזר הוא איסור לאו ואף על פי כן חזר ושנאו התנא מלבד מה ששנה 'חייבי לאוין', ומכך שחזר התנא ופירט אופנים של חייבי לאוין ולא שנה פצוע דכא, נחשב הדבר ששיירו.

דוחה הגמרא: הָא נָמֵי לֹא מְהֲדַר מֵיתְנָא הֵיא – גם זו אינה חזרה על איסור לאו בלי כל חידוש, משום דְּאַשְׁמוּעִינַן התנא ברישא חלל שנשא כשירה שאף שהיא אסורה על בעלה באיסור לָאו שֶׁאֵין שָׁוֶה בְּכָל – שאינו נוהג בכל ישראל אלא רק בכהנים, ואף על פי כן אסורה ליבם, וְקַמַּשְׁמַע לַן התנא במציעתא, שממזר שנשא בת ישראל ומת ויש לו אח כשר אף שאסורה על בעלה באיסור ממזר שהוא לָאו הַשָּׁוֶה בְּכָל ישראל, אף על פי כן מותרת ליבם, ושוב אין במשנה שיור.

חוזרת הגמרא ומקשה: הָא קָתָנֵי במשנה (ישראל שנשא ממזרת ויש לו אח ישראל) [יִשְׂרָאֵל שֶׁנָּשָׂא בַּת יִשְׂרָאֵל וְיֵשׁ לוֹ אָח מַמְזֵר, וְמַמְזֵר שֶׁנָּשָׂא מַמְזֶרֶת וְיֵשׁ לוֹ אָח יִשְׂרָאֵל], ובשני אופנים אלו הוא איסור לאו השוה בכל, ואף על פי כן לא נמנע התנא לכפול הדברים, ומאידך לא הזכיר פצוע דכא, אֶלָּא לָאו שָׁמַע מִינָּהּ תָּנָא וְשַׁיֵּיר – שהתנא שייר אופנים נוספים שהיה יכול לשנותם. מסיקה הגמרא: שָׁמַע מִינָּהּ – אכן יש להוכיח כן, ומתיישבת הקושיא מה שייר התנא מלבד הדין של מצרי שנשא מצריות לשיטת רב דימי, ששייר פצוע דכא.

הגמרא דנה בהיתר כהנת להינשא לפסולים שנזכר לעיל: גּוּפָא, אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, לֹא הוּזְהֲרוּ כהנות כְּשֵׁרוֹת לְהִנָּשֵׂא לְפָסוּלִין – לפסולי כהונה. מבררת הגמרא: לֵימָא מְסַיֵּיעַ לֵיהּ – האם נאמר שיש להביא ראיה לדבריו, שכן שנינו במשנתנו, כהן חָלָל שֶׁנָּשָׂא כְּשֵׁרָה ויש לו אח כשר, מותרת לבעלה ואסורה ליבם, מַאי לָאו – האם אין הכוונה שנשא כְּהֶגֶת [הָרְאוּיָה לוֹ], וּמַאי – ומה הכוונה כְּשֵׁרָה, שהיא כְּשֵׁרָה לְכְהוּנָּה, כלומר כהנת שהיא כשירה מן המובחר לכהונה, משום שיש לכהן להעדיף נישואים עם כהנת על נישואים עם בת ישראל. הרי שכהנת כשירה מותרת להינשא לכהן חלל וכדברי רב. דוחה הגמרא: לֹא, אין כוונת המשנה לכהנת אלא לִישְׂרְאֵלִית, וּמַאי כְּשֵׁרָה, כְּשֵׁרָה לַכָּהָל, כלומר שאינה

המשך בעמוד עג

ממזרת. וכיון שאין המשנה עוסקת בכהנת, אין ממשנתנו הוכחה לדברי רב שכהנת כשירה מותרת להינשא לחלל.

שואלת הגמרא: **אִי הָכִי**, מה ששנינו בהמשך המשנה 'חלל שנשא כשרה ויֵּשׁ לוֹ אָח כָּשֵׁר', **נְמִי** נפרש שהכוונה **כָּשֵׁר לַקָּהָל**, ויש לדייק, **מִכְּלָל דְּהוּא** – החלל, אינו כשר אלא **פָּסוּל לַקָּהָל**, והרי אין זה נכון, שהרי חלל אינו פסול לבוא בקהל אלא רק פסול לכהונה. **אֶלָּא** 'אח כשר' הכוונה שהוא **כֹּהֵן** כשר, **וּמִדְּהוּא כֹּהֵן**, גם **הִיא כֹּהֶנֶת**, ובשירה היינו כשירה לכהונה, וראיה לרב שלא הוזהרו כהנות להינשא לפסולים.

שוב דוחה הגמרא: **מִידֵּי אִירְיָא** – וכי ראיה היא זו, **הָא כִּדְאִיתָא וְהָא כִּדְאִיתָא** – זה מתפרש כך וזה מתפרש כך, מה ששנינו 'אח כשר' בודאי הכוונה כשר לכהונה, ומה ששנינו 'כשירה', יתכן שהכוונה לישראלית הכשירה לבוא בקהל, וממילא אין ראיה מדברי המשנה לדינו של רב.

הגמרא מקשה על דברי רב: **מַתִּיב רָבִין בַּר נָחְמָן**, שנינו בברייתא, נאמר בפסוק (ויקרא כא ז) 'אִשָּׁה זֹנָה וַחֲלָלָה **לֹא** יִקָּחוּ וְאִשָּׁה גְּרוּשָׁה מֵאִישָׁהּ **לֹא** יִקָּחוּ', כפל התיבות 'לא יקחו' מרבה איסור נוסף, **וּמְלַמֵּד שֶׁהָאִשָּׁה מְוּזֶהֶרֶת עַל יְדֵי הָאִישׁ**. ולכאורה כוונת הברייתא היא, שגם הכהנת מוזהרת שלא להינשא לאיש שהוא פסול לכהונה, וקשה על רב שאמר שהכהנת אינה מוזהרת על כך.

מתרצת הגמרא: **אָמַר רָבָא**, אין זו כוונת הברייתא, אלא כונתה **כָּל הֵיכָא דְּהוּא מְוּזְהָר הִיא מְוּזֶהֶרֶת**, כלומר בכל אופן שכהן מוזהר שלא לשאת אשה פסולה, כגון זונה וחללה, אף היא מוזהרת שלא להינשא לו, **וְכָל הֵיכָא דְּהוּא** – הכהן **לֹא מְוּזְהָר** שלא לשאת אותה, ובכלל זה חלל המותר בכשירה, גם **הִיא לֹא מְזֻהֶרֶת** – אינה מוזהרת שלא להינשא לו.

מקשה הגמרא: **וְהָא מֵהָכָא נָפְקָא** – וכי מכאן נלמדת הלכה זו שהאיש והאשה שוים באיסורים, הלא **מִדְּרַב יְהוּדָה אָמַר רַב נָפְקָא**, **דְּאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב**, **וְכֵן תָּנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל**, נאמר בתורה בפרשת אשם גזילות (במדבר ה ו) **'אִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי יַעֲשׂוּ מִכָּל חַטֹּאת הָאָדָם** לִמְעֹל מַעַל בַּה' וְאָשְׁמָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא', ומהתיבות 'איש או אשה' למדים **שֶׁהִשְׁוָה הַכָּתוּב אִשָּׁה לְאִישׁ לְכָל עִוְנָשִׁין שֶׁבַּתּוֹרָה**, כלומר איסורים שיש עליהם מלקות או כרת, והיינו שגם הנשים מוזהרות בהם.

מתרצת הגמרא: **אִי מֵהַהִיא** – אם היינו למדים זאת רק ממה שכתוב 'איש או אשה' **הֲוָה אָמֵינָא** – הייתי סבור לומר שדווקא **בְּלָאו הַשָּׁוֶה בַּכֹּל** – באיסורים הנוהגים בכל ישראל, נשים מוזהרות כאנשים, **אֲבָל בְּלָאו שֶׁאֵינוֹ שָׁוֶה בַּכֹּל** כמו איסור זונה וחללה הנוהג רק בכהנים, **לֹא** הוזהרו נשים כאנשים, לכן ייתר הכתוב תיבות 'לא יקחו', ללמד שגם באיסורי כהונה מוזהרות הנשים כאנשים.